

Izbija vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

UNIVERSITY OF ILLINOIS LIBRARY

Office of publication:
2657 So. Lawrence Ave.
Telephone: Lawndale 4635.

LETO—YEAR XIV.

Cena lista je \$5.00.

Entered as second-class matter January 23, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., petek, 15. aprila (April 15) 1921.

Subscription \$5.00 Yearly.

STEV.—NUMBER 88.

Published and distributed under permit (No. 145) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

KONGRES JE ZADOVOLJEN S POSLANICO.

SAJ BURNI APLAVZ PRIPOVE DUJE TAKO.

Kakšna bo politika administracije napram Rusiji?

Washington, D. C. (Paul Hanna, Fed. Press). — Če bodo evropske velesile pristale, da Združene države sprejmejo versailloso mirovno pogodbo, ne da bi jim bilo treba sprejeti ligo narodov, tedaj bodo Združene države sprejele mirovno pogodbo, ne bodo se pa zavezale, da jo pomagajo izvesti. To je na kratko povedano, kar je predsednik Harding rekel v svoji poslanici, ki odklanja ligo narodov in proglasa, da je Amerika krenila na pot enoročnega imperijalizma.

Ta roka bo pojačana po izjavi predsednika Hardinga z vsemi sredstvi, ki jih potrebuje imperijalizem. Ta sredstva so:

Najmočnejša vojna mornarica na svetu.

Največja trgovaška mornarica na svetu.

Kablji in radiostanice, ki jih lastujejo Amerika in so razširjeni po vsem svetu.

Rezervirane ameriškega trga za ameriške kapitaliste.

Subvencionirana kampanja ameriških kapitalistov za pridobitev tujih trgov.

"Naznanjam, da nameravamo Združene države ustanoviti in vzdrževati veliko trgovsko mornarico," je rekel predsednik. "Nasa notranja transportacija in plova morata imeti podporo vlade. Da je kos strahotnim, komercialnim in političnim potrebam." Vlada mora se mora dati kablom in radiostancom, ki jih lastujejo in obratujejo Američani. V svetovni trgovini je malo čustvovanja. Trgovina je lahko in bi morala biti poštena, toda simpatije ne poznajo zdrava pamet nam pripoveduje, da sami ne razoborožimo."

Vsi ti vzliki novega predsednika so izzvali v kongresu hitne aplavze. Semintje je moglo po samezniki realiziral, da poslušajo staro nacionalistično pesem, ki se je vedno pela pri gradnji in razrušitvi ogromnih držav. Bili so popolnoma tihi, ko je predsednik rekel, da bo "Amerika vedno soglasna z vsakim gibanjem, ki stremlja za mirom."

Harding je povedal najboljše, ko je rekel, da je bila liga narodov spremenjena "v izsiljevalno agencijo zmagovalcev," da se noben načrt za ugotovitev miru ne more zvesti "z jezo od večerj" ali da postane "politično orodje svojevalcev." S temi besedami je republikanska stranka, ki je v začetku le zaradi tega nasprotovala ligi narodov, kar jo je prinesel Woodrow Wilson iz Pariza, napravila poklon tisti mali skupini senatorjev, ki so obsodili ligo narodov takoj v začetku in so jo že pred dve leti imenovali hipokritsko "aveto aleanco" modernih imperijalistov.

Predsednik Harding je tako nastopil, kot da ne ve, če bo Ameriki dovoljeno sprejeti versailloso mirovno pogodbo in odkloniti ligo narodov. Glede tega je rekel, da se lahko to izvrši, če se sprejmejo pridržki, ki varujejo ameriške avobode in varujejo interese Amerike.

Kaj se zgodi, če zavezniške sile ne priznajo naše polovične ratifikacije, predsednik Harding ne ve. On pravi, "da bi se zastojni glasili mir s centralnimi silami." ... To zastavlja vprašanje, da je Nemčiji prepovedana vsaka pogodba, ako ni odobrena po zavezniških. Ako Nemčija ni več suverena država, tedaj je samo servilna država, ki jo vlada to zavezniški? Ali Amerika lahko dela z Nemčijo bolj legalne pogodbe, kot na pr. Francija s Porto Rikom? Od predmetov, ki jih predsednik Harding ni omenil, sili najbolj v oči Rusija. Vseeno je pa en odstavek v poslanici važen, ki ga

VELIKA PRVOMAJSKA MANIFESTACIJA DELAVSTVA

Chicago, Ill. — Mestna uprava je dovolila, da smejo delavci v Chicagu proslaviti mednarodni delavski praznik Prvi maj z manifestacijskim sprevodom po ulicah. Po nekaj letih se bo čikasko delavstvo zopet pokazalo na ulicah; odbor za priprave manifestacije pričakuje, da se najmanj 100,000 oseb udeleži pohoda. Po sprevodu bo javni shod, najbrž v Grant Parku. Podrobnosti programa bodo objavljene pozneje.

MIROVNA REZOLUCIJA JE PREDLOŽENA.

S TO REZOLUCIJO BO MOGOČE SKLENITI MIR Z NEMČIJO V TREH TEDNIH.

Rezolucija ustvarja nov položaj.

Washington, D. C. — Kuoxova mirovna rezolucija je bila predložena senatu s popravki po želji predsednika. Mir z Nemčijo je zdaj mogoč v treh tednih. Rezolucija izjavlja dalje, da je vojno stanje med Avstro-Ogrsko in Združenimi državami končano.

Mirovna rezolucija govori, da je v Washingtonu zapihal drug veter, da se ne love za fraze, ampak da so postali praktični. Kdor ni slep in vidi znamenja, spoznava, da sedanji predsednik ne bo podvil nobenih korakov za delno ratifikacijo versailloke mirovne pogodbe, če zavezniški ne bodo znova uvaževali podedenja otoka Japa Japonski in ne bodo priznali Ameriki pravice, da ima tudi ona besedo pri razdelitvi teritorije centralnih sil.

V državnem departmentu so prepričani, da bodo zavezniški vpoštevali željo Amerike. Seveda se zgodi lahko tudi narobe. V tem slučaju bo administracija smatrala tako zadržanje za oviro za ratificiranje versailloke mirovne pogodbe od strani Amerike. Če se taka ovira pojavi, se samoposobi razume, da se bo Amerika sama pogajala z Nemčijo v vseh zadevah.

V političnih krogih govorijo, da smatrajo v državnem departmentu vprašanje otoka Japa za splošno in da bodo vsako pogajanje v tej zadevi edino z Japonsko odklonili. Če bodo zavezniški v tej zadevi istega mišljenja kot v državnem departmentu, tedaj bodo sledile kmalu konference, ki rešijo ta vprašanja.

Slišijo se glasovi, da je Italija že odgovorila in da se strinja z Ameriko. Francija je pa sugestivna, da vprašanje otoka Japa rešijo Združene države in Japonska.

VREME.

Chicago in okolica: V soboto oblačno in mrzlo. Severni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24. urah: najvišja 55, najnižja 45. Sonce izide ob 6:11, zaide ob 7:30.

je predsednik zapisal. Imajoč Rusijo v svojih mislih. "Ko so delegacije narodov, ki so se udeležili vojne, debatirali o mirovni pogodbi v Parizu, in ko smo kasneje debatirali, da se mir završi, so komercialni agenti drugih narodov odprli pota in ustanovili svoje zunanje postojanke z izgledom na bodočo trgovino. Bilo je to lepo in dobičkonosno zanje."

Velike množice ameriških produktov so na potu proti Rusiji skozi države, ki so pričele tržiti z Rusijo, med katerimi je največja konkurentinja Velika Britanija. Pri vseh teh transakcijah izgube ameriški trgovci veliko na provizijah. Če bi hotel predsednik povedati, bi bil lahko govoril, kako nekatere velike trditve komaj čakajo, da imajo direkten vstop v Rusijo. Vse to je pa v rokah državnega tajnika Hughesa, v katerega pogajanja z Moskvjo se ne mešava predsednik.

STALIŠČE AMERIKE OZLOVOLJILLO FRANCISO.

V Parizu se boje, da Amerika mogoče zabrani novo invazijo Nemčije.

V LONDONU VLADA MOLK.

Pariz, 14. apr. — Pariški časopisi izražajo strah, da Združene države morda preprečijo izvršitev najnovejšega programa Francije napram Nemčiji v zadevi reparacij. Francija se pripravlja na novo vojaško invazijo za 1. maja. Hardingovo stališče, izraženo v njegovi poslanici kongresu, je naredilo slab vtisk na francoske imperialiste, toda tolažijo se s tem, da so že v naprej pričakovali, da bo Harding zavrgel ligo narodov in priporočil tehničen mir z Nemčijo in Avstrijo potom resolucije v kongresu.

Odstavek v mirovni resoluciji, ki je bila predložena v američkem kongresu, glasec se, da Združene države priznavajo krivdo Nemčije za povzročitev vojne in da priznavajo pravice zaveznikov do popolne odkodnine, je druga velika tolažba za Francosce. Izgubili pa so upanje, da bi Amerika sprejela pakt s Francijo za skupni oboževni nastop proti Nemčiji v slučaju, da je Francija zopet napadena. Wilson je bil podpisal tak pakt.

London, 14. apr. — Londonako časopisje je brez malega prezirilo Hardingovo poslanico. Morda je tega kriva stavka ruderjev in splošna industrijska kriza, ki visi nad Anglijo. Nekateri vladni uradniki so se privatno izrazili, da so zadovoljni s izjavo Hardinga glede osnovanja nove zveze držav namesto sedanje lige narodov.

SOVJETSKA RUSIJA ZAPETA AMERIŠKIM EMIGRANTOM.

Meja ostane zaprta po 30. aprila, dokler ne pride v Ameriko zastopnik, ki bo vidiral potne liste.

New York, N. Y. — Ruska sovjetska vlada v Moskvi je dne 9. aprila izdala naredbo, s katero je začelo ustavljeno izseljevanje iz Amerike v Rusijo. Brzojavka, katero je prejel te dni dr. D. H. Dubrowsky od sovjetskega konzula v Ljubavi, se glasi, da od 20. aprila bo meja sovjetske Rusije zaprta emigrantom iz Amerike toliko časa, dokler ne pride v Združene države zastopnik ruske sovjetske vlade, ki bo imel oblast vidirati potne liste.

Letški konzul v New Yorku je prejel obvestilo od svoje vlade, da ne sme več vidirati potnih listov osebam, ki žele potovati čez Letsko v Rusijo. To velja tudi za deportirance, ki jih ameriške oblasti od časa do časa pošiljajo v Rusijo. Upravljaj čaka okrog 30 oseb — ruskih komunistov — na parnik, ki jih ima odvesti v Rusijo, toda naseljenjski uradniki so vprico naredbe sovjetske vlade primorani počakati z deportiranjem, ker drugam jih ne morejo poslati.

SILEN VIHAR V TEKASU.

Pet mrtvih in pet in trideset ranjenih.

McKinney, Tex. — Prek Melase je divjal strašen tornad, ki je ubil pet oseb, pet in trideset oseb je pa zadobilo precej težke poškodbe. Vihar je odnesel streho s šole, ko je bilo v nji 240 otrok. Na vzhodni strani je porušena tudi stena. Ravnateljica je videla prihajajoči tornad in je hitro odvedla otroke v klet. Od šolske mladine ni nihče poškodovan. Železniška proga tekanske centralne železnice je porušena v razdalji pol milje. Ustavljen je železniški promet. Največ so trpele hiše v trgovskem delu mesta. Na poti, po kateri je drvil silni vrtinec, so same podrine.

JEČA ZA HABSBURŽANE, AKO SE ŠE POKAŽEJO V AVSTRIJI.

Pariz, 14. apr. — "Petit Parisien" poroča na temelju brzojavke z Dunaja, da je ustavotvorna komisija avstrijske narodne skupščine sprejela naredbu, ki določa zaporno kazen od enega do pet let za vsakega Habsburžana, ki stopi na teritorij republike Avstrije.

SLEPILO KAPITALISTOV NE DRŽI VEČ.

IZJAVA PREDSEDNIKA PAROBRODNE DRUŽBE V PRAVI LUČI.

Pristaniščni čuvaji so zastavkali.

Washington, D. C. — Philip de Ronde, predsednik Orijentalne navigacijske družbe, je podal izjavo, v kateri pravi, da so obratni stroški za ameriško trgovsko ladje, ki nosi 7,500 ton in rabi olje kot kurivo, za \$2,396 višji mesečno kot za britsko ladjo iste vrste. K tej izjavi je še dodal, da štiri deset ameriških mornarjev opravlja isto delo kot pet in trideset britskih.

Andrew Furuseth, predsednik mornarske unije, izjavlja da so de Mondove trditve neresne. Na britskih ladjah je moštvo ravno tako številno kot na ameriških. Razlika v medzi je pa zaradi tega, pravi Furuseth, ker trgovski departament ne gleda na spoštovanje točke v mornarskem zakoniku, ki daje mornarjem pravico, da zapuste ladjo, če se nahaja v varnem pristanu.

New York, N. Y. — V pristanišču stavka okoli tri tisoč pristaniščnih čuvajev, organiziranih v Uniji pristaniščnih čuvajev št. 17,121. Vzrok so seveda agencije, ki hočejo čuvajem znižati mezo za vsako ceno. Po izjavi Frank White, predsednika organizacije, so čuvaji prejeli po štiri dolarje meze na dan. Agencija, ki je nastavila čuvaje, je pa od parobrodniških družb prejela po pet dolarjev za vsakega čuvaja na dan. Agencije so znižale dnevno mezo na \$3.50, češ, da cene za življenske potrebine padajo. Organizacija je iskala informacije, če so agencije tudi znale svoje račun napram parobrodniških družbam. Pri tem so izvedeli, da agencije še vedno prejema po pet dolarjev na dan za vsakega čuvaja. Dokaz je bil doprinese, da so agencije izgoji profita znižale mezo čuvajem in sledila je stavka.

IZ VIŠJIH DRUŽABNIH KROGOV.

Slika kapitalistične družbe.

San Francisco, Cal. — Mrs. Helen La Haye je zmagala na sodišču v tožbi za ločitev od svojega soproga. Sodišče ji je prisodilo tisoč dolarjev alimentov, njenemu ločenemu soprogu je pa dovolilo, da sme včas obiskati njeno develtino mačko, katere oba zelo ljubita. Mačka mora bivati z njo v Kaliforniji.

CERKEV JE ZAPEČATENA.

Kenosha, Wis. — Nadškof je ukazal, da se cerkev sv. Rožnega venca zapečati, tako da ne bodo vanjo imeli vstopa "punitarski" farani in tudi ne župnik Peter Perardi, zaradi katerega je nastal punit, ker noče od fare.

Drugi duhovni v Kenoshi pravijo, da je zdaj Perardi avtomatično odstavljen, in da ne bodo delili zakramentov faranom italijanske fare, dokler ni izobčenje preklicano.

Za farane je to dober nauk. Dokler bodo gradili cerkve in jih prepisovali na škofa, bo škof imel vedno glavno besedo. Kadar bodo farani gradili cerkve in jih prepisali na farno, bodo pa sami odločili, kdo bo pasel oves in tudi škofje jim ne bodo mogli zapečati cerkve. Well, vsaka šola nekaj stane.

Miljoni v delavski vojni na Angleškem.

Rudarji so pretrgali nadaljna pogajanja z vlado in se naslonili na druge delavske organizacije, da jim pomagajo izvojevati bitko na odprtem polju. Velika generalna stavka pride danes zvečer, ako kapitalisti prej ne kapitulirajo. Transportni delavci in mornarji v Holandiji so priskočili na pomoč.

LLOYD GEORGEVE INTRIGE SE NISO OBNESELE.

London, 14. apr. — Lloyd George je danes poskušal zabiti klin razdora med rudarje in ostali dve organizaciji delavske trozveze, pa ni uspel. George je danes jutraj poklical voditelje železničarjev in transportnih delavcev k sebi v ministarsko palačo in jih navijal tri ure, da naj preklicajo generalno stavko. Končno jih je pričel hujskati proti rudarjem, češ da rudarji rujejo na revolucijo proti državi. Voditelji železničarjev in transportnih delavcev so pa odgovorili, da poznajo rudarje in jih bodo podpirali do konca. — Rudarji so organizirali "duševna odpora," ki imajo skrbeti za mir.

RUDARJI STOPAJO V ARMADO.

London, 14. apr. — Stavkujoči rudarji so izumili dober načrt, da izkoristijo najmočnejše orožje vlade v svojo korist. Na tisoče rudarjev je stopilo v najmočnejšo armado, ki se na posiv Aralia Georgea rekrutira iz prostovoljcev. Na ta način dobe rudarji orožje v roko, dobe plačo in hranijo in nahajajo se v varnostnem položaju, da lahko agitirajo za delavsko stvar med tovariši-prostovoljci, ki s njimi vred nosijo orožje. Železničarji in transportni delavci nameravajo storiti isto, kadar stopijo v stavko jutri zvečer.

London, 14. apr. — Združeno delavstvo v Angliji je pričelo res kazati zobe. Notranja kriza, kakršne Velika Britanija ne pominja več stoletij, postaja vsako uro akutnejša. Generalna stavka, ki ima ustaviti kolesa transportacije in industriji po vsem otoku jutri zvečer, bo po najnovejših znamenjih v resnici splošna.

Danes se vrši konferenca zastopnikov vseh unij v federaciji splošnih delavcev, ki vključuje najnavadnejše mezne delavce. V palači parlamenta se vrši tudi skupna konferenca eksekutive Labor Party, parlamentarnih odborov in izvrševalnih odborov kongresa strokovnih unij. Vse delavske sile, strokovne in politične, se zbirajo solidarno na svoji fronti.

Zveza rudarjev je sročila izdala manifest, v katerem pravi, da so vsa nadaljna pogajanja z lastniki rudnikov pretrgana.

Lloyd George je nekaj časa pozneje dejal v nižji zbornici, da je položaj silno slab, ampak vlada upa, da "prevladajo treznejše glave". Vlada se čuti srečno, ker ima še 48 ur časa; v tem času se lahko še marsikaj spremeni in stavka preloži kakor se je zgodilo v torek.

Amsterdam, 14. apr. — Organizacija transportnih delavcev in mornarjev na Holandskem je sklenila, da pozove vse svoje člane, da se ne smejo dotakniti blaga, ki je namenjeno v Anglijo kakor hitro bo generalna stavka v teku.

London, 14. apr. — Na Škotskem in v Walesu so bili večerj resni nemiri. Celot London, v središču mesta, v bližini Whitehalla, kjer je sedež vlade, so bile demonstracije tisočeriš delavcev, ki so izražali simpatije do rudarjev in prirejali burne ovacije delavski trozvezi.

V Markinchu blizu Edinburgha na Škotskem so demonstrirali rudarji iz West Fife. Dvatisoč rudarji (Dalje na 2. strani.)

KRITIČNA VOLILNA KAMPANJA V ITALIJI.

Volitve se vrše 15. maja; vse burzanske sile se združujejo proti delavcem; agitacija na Primorskem.

INVALIDI ZASEDLI FIBARNE.

Milan, Italija, 14. apr. — Vsa Italija se vročeno pripravlja na splošne volitve za parlament, ki se vrše 15. maja. Burzanske stranke se združujejo proti delavcem, katere je teroristična kampanja fašistov oslabila.

V Milanu so socialisti in komunisti postavili svoje kandidate. Tako je tudi v drugih krajih.

Vročna volilna agitacija se vrši na Primorskem. Jugoslovanska stranka je objavila manifest, pozivajoč ljudstvo, da voli Slovence in Hrvate in s tem pokaže svojo narodni sentiment.

Pariz, 14. apr. — Iz Rima javljajo, da so italijanski invalidi večer jutraj okupirali železniške postaje v Rimu, Milanu, Turinu, Bologni, Genovi, Neaplju, Bariju, Palermu in v Trstu. Okupacija ima značaj protesta proti vpošlevanju denar, medtem ko pohabljeni, bivši vojniki, postopajo brez dela. Moški uslužbeni v pisarnah podpirajo invalide in vlada bo najbrž odalovila denarke ter jih nadomestila s pohabljenec.

DUHOVEN V POLJOVSKI SLUŽBI.

S puško v roki je grozil tujim faranom s smrtjo.

Kenosha, Wis. — V tukajšnji italijanski koloniji je revolucija proti župniku Petru Perardiju, katerega bi se Italijani radi iznebili. Perardi se nahaja že od zadnje nedelje pod varstvom policije. V sredo zvečer se je raznesla vest, da nameravajo Italijanski verniki naskočiti cerkev. Takoj nato je J. W. Conway, irski kaplan v fari St. Jamesa, obiskal šerifa in se dal zaprijeti kot deputirani. Dobil je puško in revolver in potem je mahal s puško na ramni k italijanski cerkvi in nagovoril petsto glav broječo množico takole:

"Vas je petsto, jaz sem sam. Nekateri izmed vas ste oboroženi in tudi jaz imam puško, poglejte jo! Ako bomo streljali, me gotovo ubijete, toda predno padem jaz, bo tudi med vami nekaj mrtvih. Kdor se prvi pokaže na cerkvenih stopnicah, ga ubijem na mestu." Poročilo nadaljuje, da se je množica "ustrašila hrobrskega duhovna" in se počasi razšla. "Junaški" duhoven, ki je vsekakor lep vzgled krščanske ljubezni do bližnjega in nedvomno spoštuje peto božjo zapoved, bi moral dobiti Carnegijevo kolajno.

KRIZA NA GRŠKEM.

Kralj je lopnil po časopisju.

Atene, 14. apr. — Parlament je na zahtevo kralja Konstantina uvedel ostro cenzuro za časopise, ki upadajo vlado zaradi katastrofe v Mali Aziji. V Atenah je okliceano obsedeno stanje in preki sod. Demonstracije in protivladni izgredi se nadaljujejo v mnogih krajih Grške.

Kupujte Slovenake Banko v Ameriki.

V 3 TEDNIN VAM POSREJEMO
Vas denar, ki ste ga namenili za svoje v slovo Ameriko.

In v šestih tednih
boste prejeli lastnoročno podpisano potrdilo od profesorja
Gončarja.

Denar pošiljamo po dnevni ceni. Naša banka
stoji pod drжавnim nadzorom in lahko nam bres
skrbí poverite svoj denar.

Posredujemo vozne listke (tikete) za vse parnike, ter
vam pripeljemo tudi svoje iz starega kraja. Izgotavljamo
tudi pose (pose) in vse drugo kar je potrebno za potovanja
iz Amerike v domovino in iz domovine v Ameriko.

Pišite nam za pojavnika v slovenskem jeziku.

Slovenska Immigrant Bank,
406 WEST 23rd STREET NEW YORK, N. Y.

Kapital \$100.000.00 Raz. zaliha \$35.000.00

SLOVENSKI IZDAVNIK
v Pittsburghu
DR. M. MIKLOVICH
proje vsakega slovenskega in vsake
izolne slovenske družine izve-
stijo v Slovezi in Slovezi
CIV and WOOD ST
PITTSBURGH, PA.

Zanesljivo in hitro
posreduje denarna izplačila v stari domovini in opravi
druga bančna posla

FRANK SAKSER STATE BANK
22 Cortlandt Street, New York, N. Y.

Kojaki, poslušajte se v vseh zadevah to slovensko
banko, ki je pod stalnim nadzorstvom državnega urada
in ima za varstvo \$100,000.00 glavnice in \$50,000.00
rezervnega sklada.

Za FRANK SAKSER STATE BANK
Frank Sakser, predsednik

V 3 TEDNIN VAM POSREJEMO
Vas denar, ki ste ga namenili za svoje v leto 1940
in v šestih tednih
boste prejeli lastnoročno podpisano potrdilo od pravega
denarja.

Denar pošiljamo po dnevni kurti. Naše banke
stoji pod državnim nadzorom in lahko nam boste
srbi poverile svoj denar.

Prodajamo vsake liste (listarje) za vse parnike, ter
vam pripeljamo tudi svoje i zstarega kroja. Izgotavljamo
tudi pose (pose) in vse drugo kar je potrebno za potovanje
iz Amerike v domovino in iz domovine v Ameriko.
Pišite nam za pošastila v slovenskem jeziku.

Slavonic Immigrant Bank,
400 WEST 23rd STREET NEW YORK, N. Y.
Capital \$100,000.00 - Authorized \$35,000.00

